

Orientace v právní úpravě

Předpisů, které se alespoň okrajově dotýkají problematiky zotavovacích akcí a činnosti s dětmi a mládeží, je velké množství a je na provozovatelích táborů, aby se s těmito předpisy seznámili. Předkládaný přehled je výběrem ze souboru právních předpisů, které se vztahují k činnosti s dětmi a mládeží na zotavovacích akcích (definice níže), i soustředěných a podobných akcích (dále jen tábor). U právních předpisů, které jsou pro činnost na táborech zejména důležité, je připojeno i konkrétní doporučení vycházející z těchto ustanovení.

Právní normy, tj. zákony, vládní nařízení a vyhlášky ministerstev vycházejí ve **Sbírce zákonů**, pouze zde je **autentický text právního předpisu**, ze kterého lze vycházet. Dále najdete znění předpisů ve speciálních programech (ASPI) nebo jiných veřejných webových stránkách www.portal.gov.cz (ovšem znění je někdy chybné), nejlépe přímo provozovaných Ministerstvem vnitra ČR <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>.

I. Všeobecná část

Základní normou právního řádu ČR je **Ústavní zákon** (č. 1/1993 Sb., v platném znění), který zaručuje základní práva a svobody každému občanovi a ochranu soudní mocí. Podle Ústavy může každý občan činit, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Dále Ústava zaručuje samosprávu územních samosprávných celků a základní členění státu na obce (základní územní samosprávné celky) a vyšší územní samosprávné celky.

Součástí ústavního pořádku ČR je také **Listina základních práv a svobod**, o které by měl mít každý vedoucí povědomí. Ta zaručuje lidem svobodu a rovnost v důstojnosti i v právech, ochranu soukromí a soukromého a rodinného života, svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, právo svobodně projevat své náboženství nebo víru, svobodu projevu a právo na informace, spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky, právo na příznivé životní prostředí apod., omezení (na právech) mohou být jen v případech stanovených zákonem.

V případě **používání státních symbolů** je vhodné seznámit se také s předpisy o státních symbolech ČR (zákon č. 3/1993 Sb., v platném znění) a o užívání státních symbolů (zákon č. 352/2001 Sb., v platném znění), protože např. státní vlajku lze užít kdykoli, avšak **vhodným a důstojným způsobem**. V případě zneužití státního symbolu ČR fyzickou osobou, nebo jeho úmyslného poškození nebo hrubého znevážení, se tato osoba dopouští přestupku.

V souvislosti s činností s dětmi nutno zmínit, že postavení dítěte i mládeže nebo alespoň jejich ochrana u nás není upravena zvláštní normou. Existuje však mezinárodní **Úmluva o právech dítěte**, která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů (částka 22, č. 104/1991 Sb.) a při řešení sporu má přednost tato mezinárodní norma. Je důležité znát obsah úmluvy, uvědomovat si práva dítěte a také je s nimi seznamovat. Stejně tak je naší povinností dětská práva obhajovat, pokud jsou porušována.

II. Občansko právní část

Občanské právo je zahrnuto v právních předpisech upravujících podrobně práva přiznaná občanům a deklarovaná Listinou základních práv a svobod. Základním předpisem je **občanský zákoník** (zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů), který upravuje majetkové vztahy fyzických a právnických osob, majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem, jakož i vztahy vyplývající z práva na ochranu osob, pokud tyto občanskoprávní vztahy neupravují jiné zákony (např. obchodní zákoník). Pozornost nutno věnovat zejména obecným ustanovením o právních úkonech, o smlouvách, o spotřebitelských smlouvách a některých pojmech občanského zákoníku (fyzická osoba, právnická osoba, podmínky

zastoupení účastníků v právních vztazích), aj. Nejvýznamnějším právem je právo vlastnické, dále pak pohledávky (smlouvy).

Majetek sdružení

Pojmem **majetek** se rozumí věci (movité a nemovité), práva (pohledávky vůči věřiteli, autorská práva) a jiné majetkové hodnoty. **Nemovité věci** jsou pozemky a stavby, které jsou pevně spojeny pevnými základy, a vždy se zapisují do **katastru nemovitostí**. Rozlišujeme dále krátkodobý majetek, jehož životnost je kratší než 1 rok, a dlouhodobý majetek, jehož životnost je delší než 1 rok. Hmotný investiční majetek chápeme jako samostatné movité věci jejichž životnost je delší než 1 rok a současně je jejich pořizovací cena větší než 40 tisíc (cena jedné položky).

Majetek sdružení může vlastnit pouze právní subjekt s právní subjektivitou, také s právní subjektivitou odvozenou (oddíly). Obecně organizační složky sdružení (dle stanov) se mohou při koupi, prodeji nebo darování zavazovat pouze do určité výše, majetkové převody nad určitou hranici potom podléhají schválení nadřízeného orgánu. K převodu nemovitostí nejlépe doporučit vyhledání odborníka, i k uzavření smlouvy o převodu nemovitosti. Nutno si uvědomit, že řada práv vzniká až dnem vkladu do katastru nemovitostí a ne podpisem smlouvy. Převod vlastnictví zahajuje příslušný katastrální úřad na základě návrhu účastníků uzavřené smlouvy o převodu nemovitosti (prodejem, darováním).

Právní subjektivita

Způsobilost vystupovat v právním jednání, neboli právní subjektivita, je upravena občanským zákoníkem. Občanské sdružení je právnickou osobou, která vzniká dnem zápisu do rejstříku Ministerstva vnitra ČR a tímto dnem nabývá způsobilost právně jednat, tzv. **právní subjektivitu**. Pro organizace pracující s dětmi a mládeží je v tomto smyslu důležitý **zákon o sdružování občanů** (zákon č. 83/1990 Sb., v platném znění), který zaručuje právo občanům na svobodné sdružování a zakládání spolků, společností, svazů, hnutí, klubů a jiných občanských sdružení i odborových organizací. Zároveň pak nedovoluje zakládat sdružení s určitými cíly omezujícími práva ostatních občanů. Založení sdružení vyžaduje písemně uzavřenou smlouvu mezi zakladateli nebo zápis o ustavující členské schůzi, ke které musí být přiloženy stanovy, určující název a sídlo, předmět činnosti sdružení, úpravu majetkových poměrů a zásady hospodaření, vznik a zánik členství, práva a povinnosti členů, orgány sdružení a vymezení jejich působnosti, ustanovení o organizačních jednotkách.

Právnickou osobou jsou dále obchodní společnosti, územně samosprávné celky (obce, kraje) a další účelová sdružení a subjekty. Za právnickou osobu mohou konat právní úkony tzv. **statutární orgány**, které jsou k tomu oprávněny zřizovací listinou. Každé občanské sdružení má své stanovy, ve kterých je přesně stanoveno, kdo za právnickou osobu jedná navenek (předseda sdružení apod.). Další osoby, členové nebo zaměstnanci mohou činit právní úkony například podle dalších vnitřních předpisů (oprávněný zástupce). V případě občanských sdružení a jiných spolků zákon umožňuje vytvářet organizační složky (krajská střediska, oddíly apod.), které mají **právní subjektivitu odvozenou** a tedy omezenou (dle stanov sdružení).

Podobně **způsobilost fyzické osoby** nabývat práv vlastními právními úkony a brát na sebe povinnosti (způsobilost k právním úkonům) vzniká v plném rozsahu zletilostí, tj. dovršením věku 18 let. Osoby mladší 18 let mají způsobilost k právnímu jednání omezenou, ale v případě pracovně právních vztahů vzniká právní způsobilost dosažením věku 15 let. Fyzická osoba jedná sama za sebe, pokud je k tomu způsobilá věkem (a není omezena duševní poruchou). **Nezletilí** mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku.

Proto je zejména při uzavírání smluv nebo jiných dohod důležité nejdříve si ujasnit, s kým vůbec jednáme, zda má dotyčný k tomu oprávnění. Pokud osoba, se kterou jednáme, není statutárním orgánem, měla by mít tato osoba řádnou **plnou moc**. Plnou moc vždy uděluje

fyzická nebo právnická osoba, za kterou má zmocněná osoba (zmocněnec) jednat, a měla by výslovně uvádět i rozsah oprávnění.

Ještě nutno poznamenat, že všechny obchodní společnosti jsou zapsány v obchodním rejstříku, jenž je veřejným seznamem a lze si vyžádat výpis právnické osoby za příslušný poplatek. Zde najdeme přesný název společnosti, sídlo a statutární orgán nebo oprávněného zástupce. Orientačně nám mohou pomoci další registry např. registr ekonomických subjektů, elektronický portál územních samospráv (www.epusa.cz) nebo také katastr nemovitostí aj.

Smlouvy

Nejčastěji se setkáme s dvoustrannými smlouvami, kde jako účastník vystupuje na jedné straně naše sdružení (nejčastěji jako nájemce, obdarovaný, kupující) a na druhé straně pronajímatel, dárce, prodávající apod. **Obsah smlouvy** se řídí obecnými ustanoveními občanského zákoníku o závazcích: označení stran (fyzická osoba – jméno, datum narození, adresa trvalého bydliště, právnická osoba – název firmy, sídlo, IČ, DIČ, údaje o osobě zastupující právnickou osobu a její funkce vzhledem k firmě), předmět smlouvy, platební podmínky, sankce za neplnění povinností (např. úrok z prodlení se zaplacením peněžitého dluhu), datum a podpisy obou stran. Smlouva je uzavřena tím, že jedna strana přijme návrh na uzavření smlouvy druhé strany. Podpisem je pak vyjádřen souhlas s obsahem celé smlouvy, čímž jsou bezvýhradně přijaty všechny závazky z ní plynoucí. Smlouvu lze uzavřít ústně nebo písemně, ovšem lze **doporučit jediné písemnou formu**, protože je průkazná v případě sporu.

Smlouvy kupní a smlouvy o dílo patří mezi spotřebitelské smlouvy, kde na jedné straně je dodavatel a na druhé spotřebitel (uživatel zboží a služeb). U takových smluv je vhodné upozornit na **ochranu spotřebitele** (tedy sdružení) při nákupu zboží a služeb „prostředky komunikace na dálku“ (bez fyzické účasti smluvních stran). Dodavatel je mimo jiné povinen obdržení objednávky takto podané neprodleně potvrdit, spotřebitel má právo od smlouvy odstoupit bez uvedení důvodu a bez sankce do 14 dnů od převzetí plnění, dodavatel je pak povinen vrátit zaplacené finanční částky do 30 dnů od odstoupení.

Prodávající také **odpovídá za vady prodané věci**, a to při převzetí věci kupujícím (to neplatí u věcí již použitých) a po převzetí věci v záruční době. Pro případ reklamace zboží (uplatnění práv z odpovědnosti za vady) je prodávající na naši žádost povinen vydat nám záruční list s vyznačením záruční doby, a také datem prodeje a razítkem prodávajícího s jeho úplným označením. Tento doklad může být nahrazen i dokladem o zakoupení věci, pokud obsahuje **úplné označení prodávajícího** (fyzická osoba – jméno, příjmení, IČ, bydliště, právnická osoba – název nebo obchodní firma, IČ, sídlo).

Tady nutno zmínit **účetní doklady** (dle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů). Jedná se o originální písemnosti, které musí mít tyto náležitosti: označení účetního dokladu, popis obsahu účetního případu, peněžní částku nebo údaj o množství a ceně, datum vyhotovení účetního dokladu, datum uskutečnění účetního případu (není-li shodné s datem vyhotovení) a podpis osoby odpovědné za účetní případ a osoby odpovědné za jeho zaúčtování.

Můžete také uzavřít **smlouvu o výpůjčce nebo nájmu** louky na tábor, sportovního vybavení aj., s tím rozdílem, že výpůjčka je bezplatná a nájem je za úplatu. Výpůjčkou i nájmem vznikají povinnosti a práva půjčitelů, např. povinnost věc předat k řádnému užívání nebo požadovat vrácení vypůjčené věci i před uplynutím sjednané lhůty v případě neužívání věci řádně či jiným než smluveným způsobem. Vypůjčitel má právo bezplatně užívat věc dle dohody, povinnost věc užívat řádně, chránit před poškozením, vrátit do konce stanovené lhůty atd.

Nájemní smlouvu je nutné uzavřít **písemnou formou** a s uvedením všech předepsaných náležitostí: co se pronajímá, dobu pronájmu (dobu určitou, neurčitou), výše nájemného za určité časové období a způsob platby (převodem na účet pronajímatele č. ...) a splatnost (nejpozději do 10. dne měsíce ...), případně dohodnutou výpovědní lhůtu (pokud není

dohodnuto jinak u nemovitých věcí je 3 měsíce, u movitých 1 měsíc). Pro nájem např. kluboven, skladu nebo dílny platí zákon č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, v platném znění.

Darovací smlouva se uzavírá v případě, že dárce něco **bezplatně přenechá darovanému**. Pokud se jedná o darování organizaci, pak je doporučeno smlouvu uzavřít písemně. Uzavřít smlouvu **písemnou formou** je nutné v případě darované nemovitosti nebo darované movité věci, k jejímuž odevzdání a převzetí nedojde při darování (při uzavření smlouvy). Pokud dárce chce dát dar obdarovanému, potom jej obdarovaný také smlouvou přijímá, spolu s nějakou povinností např. placení daně z nemovitosti. Darování totiž podléhá darovací dani, tj. při bezúplatném nabytí majetku (zák.č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, v platném znění), přičemž poplatníkem je obdarovaný. Dárce se stává ručitelem a může na něm být vymáháno zaplacení daně, pokud obdarovaný daň nezaplatí. Zákon také stanoví, za jakých podmínek a kdo je od daně darovací osvobozen: „právnícká osoba se sídlem v tuzemsku.. .. založenou k zabezpečení činnosti v oblasti kultury, školství, výchovy a ochrany dětí a mládeže, ekologie, tělovýchovy, sportu.. .., je-li bezúplatné nabytí majetku určeno na zabezpečení uvedené činnosti.“ Pro sdružení tedy povinnost platit darovací daň nevyplývá, pokud je to řádně ošetřeno v písemné darovací smlouvě.

Odpovědnost za škodu

Odpovědnost vedoucích, jejich zástupců a případně pomocníků ve věku od 15 do 18 let za způsobenou škodu se řídí ustanoveními občanského zákoníku (§ 420 a následující), stejně jako náhrada škody. **Škodou** rozumíme určitou majetkovou újmu, kterou lze vyčíslit v penězích. Zvláštním druhem škody je pak škoda na zdraví, čímž je myšlena jak věcná škoda tak bolestné nebo např. trvalé následky. Škodou tedy není újma na právech nebo morální újma, která neznamena reálné zmenšení majetku. Ke škodě může dojít ztrátou, poškozením, znehodnocením nebo odcizením a při určení její výše se vychází z ceny věci, kdy škoda vznikla, s přihlédnutím ke stáří a opotřebení věci. Součástí náhrady škody může případně být i náhrada nemajetkové újmy.

Vznikla-li škoda, pak se předpokládá její zavinění, a to ve formě nedbalosti vědomé či nevědomé, nebo ve formě úmyslu přímého či nepřímého. Ten, komu byla škoda způsobena, musí prokázat porušení právní povinnosti, vznik škody, příčinnou souvislost mezi vzniklou škodou a protiprávním jednáním a zaviněním. Ten, kdo škodu způsobil, pak musí prokázat, že škoda vznikla zcela nebo zčásti bez jeho zavinění.

Za škodu způsobenou nezletilým odpovídá osoba, která je povinna vykonávat nad ním dohled, pokud neprokáže, že náležitý dohled nezanedbala (§ 422 občanského zákoníku). Povinnost dohledu mají i ti, kterým byla nezletilá osoba dočasně svěřena, tedy i všichni vedoucí tábora. Za **náležitý dohled** lze považovat dohled přiměřený okolnostem, zejména věku, povahovým vlastnostem a celkovému chování nezletilého dítěte. Lze dokonce dovozovat, že spoluodpovědnou by zde byla právnícká osoba, jejímž jménem tento vedoucí jednal, tedy oddíl. Pokud by vznikla škoda na cizím majetku při práci s dětmi, může poškozený požadovat náhradu škody po organizaci a ta pak zpětně po tom, kdo byl povinen vykonávat dohled. Je tedy nutno dbát o dodržení náležitého dohledu přiměřeného okolnostem, tedy především věku dítěte, jeho zkušenostem, vnějším podmínkám, znalostem terénu atd.

Je zřejmé, že způsobí-li dítě (nezletilá osoba) škodu úmyslně na majetku menší hodnoty (zničí sekýru, nádobí) nebo z nedbalosti (ztratí stan, někde něco zapomene), můžeme (částečnou) náhradu požadovat přímo po dítěti, resp. jeho rodičích jako zákonných zástupcích.

Důležitá je také **odpovědnost za škodu na věcech vnesených a odložených**, tuto odpovědnost nese provozovatel např. restaurace, koupaliště, pokud zde odkládáme věci (šatna, věšák, místo určené k odkládání, úschovna) a dojde k jejich ztrátě, zničení nebo poškození. Výše náhrady je omezena u peněz, a jiných cenností částkou 5 000 Kč. Právo na náhradu musíme uplatnit nejlépe hned, nejpozději do 15 dnů od doby, kdy jsme se o tom

dověděli. Pokud provozovatel odmítne uhradit náhradu škody, pak si alespoň nechte písemně potvrdit, že jste u něj uplatnili právo na náhradu škody, pro případ prokázání u soudního řízení.

Odpovědnost vedoucích, jeho zástupců a hospodářů za svěřený inventář, peníze, nebo jiný majetek se bude řídit také občanským zákoníkem, protože svou činnost vykonávají dobrovolně v rámci svého volného času a bezúplatně (nikoli dle zákoníku práce, kdy je nutné na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr uzavřít také dohodu o hmotné odpovědnosti).

III. Pracovní právní část

Problematika pracovního poměru je dána zákoníkem práce (zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů), který upravuje postupy pracovního poměru i mimo něj, odměny, cestovní náhrady atd.

Uvolňování pracovníků tábora ze zaměstnání

Organizátoři tábora zpravidla jezdí na tábory dobrovolně, bez nároků na finanční odměnu a také zpravidla celoročně pracují s dětmi v uvedené organizaci. Činnost vedoucího tábora pro děti a mládež, stejně jako jeho zástupce pro věci hospodářské a zdravotní, oddílových vedoucích, vychovatelů, instruktorů, popřípadě středních zdravotnických pracovníků se podle zákoníku práce považuje za překážku v práci z důvodu úkonu v obecném zájmu. Za předpokladu soustavné a bezplatné práce tohoto pracovníka nejméně rok před táborem mu vzniká **nárok na poskytnutí pracovního volna zaměstnavatelem**, a to v rozsahu max. 3 týdnů v kalendářním roce, pokud tomu nebrání vážné pracovní důvody. Tato podmínka není vyžadována u táborů pro zdravotně postižené děti a mládež. Současné znění zákoníku práce sice připouští možnost uvolnění pracovníků zaměstnavatelem, ovšem bez náhrady mzdy (§ 200 a § 203 zákoníku práce).

Forma náhrady mzdy a poskytnutí pracovního volna je na dohodě se zaměstnavatelem (neplacené volno, náhradní volno), případně zaměstnavatel, který poskytne pracovní volno, může požadovat náhradu mzdy od organizace pořádající tábor. Žádost o uvolnění pracovníka se předkládá zaměstnavateli s uvedením funkce pracovníka na táboře, místa a termínu konání tábora, případně s potvrzením o jeho soustavné činnosti v organizaci pořádající tábor.

Zaměstnávání pracovníků na táborech

Pracovníci na táboře mohou uzavřít s provozovatelem (organizací) pracovní smlouvu, tzv. dohodu o pracích konaných mimo pracovní poměr. Rozeznáváme dva typy dohod – dohoda o pracovní činnosti a dohoda o provedení práce. Pracovní smlouvu není vhodné s pracovníky tábora uzavírat, protože se nejedná o trvalý a soustavný výkon práce, ale jednorázovou akci. Dále je nutné uzavřít dohodu o hmotné odpovědnosti (za svěřené věci – vybavení kuchyně a nakoupené potraviny apod.). Pro tyto dohody existují formuláře. V případě vzniklé škody při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání potom vyplývá odpovědnost pořádající organizace vůči poškozenému pracovníkovi (následné odškodnění).

Uzavírání dohod se nedoporučuje (nebo jen výjimečně), protože pokud vycházíme z členského principu, kdy jede vedoucí, instruktor apod. na tábor dobrovolně a bez nároku na odměnu, nebo za snížený poplatek či zdarma, potom se na něj vztahuje také **pojištění organizace**.

Jako členové ČRDM máme v současné době uzavřeny dvě pojistné smlouvy u pojišťovny Generali a.s. **Úrazové pojištění** se vztahuje na členy sdružení a také účastníky akce pořádané naší organizací (účastník akce pro veřejnost, nečlen pomáhající při stavbě tábora apod.). **Pojištění odpovědnosti za škodu**, kterou bychom byli povinni uhradit sami, si uzavírá přes ČRDM každá organizace samostatně. U Asociace TOM se vztahuje na vedoucí dětského kolektivu (oddílu), vedoucí organizační jednotky a vedoucí táborů. V případě způsobené škody nebo úrazu jsou formuláře ke stažení na stránkách Asociace TOM, ČRDM aj.

Připojištění je vhodné uzavřít při konání tábora v zahraničí (zejm. pojištění úrazové a zavazadel).

IV. Správní předpisy

Jak bylo zmíněno výše, musíme **dbát na náležitý dohled** nad nezletilými, který musí být přiměřený okolnostem. Z hlediska občanskoprávní odpovědnosti vedoucího, instruktora apod. je důležité, kdo je odpovědný za škodu způsobenou nezletilým. Z hlediska trestněprávní odpovědnosti se v případě, že se dítěti stane nějaký úraz (nebo trestný čin), vždy zkoumá, zda byl zabezpečen řádný dohled nad nezletilým, kdo byl pověřen na dítě dohlížet a co pro to udělal.

Při jakékoli činnosti je nejhodnější **zajistit, aby se jako dozor účastnila osoba starší 18 let**. Zejména při výletech na táboře, případně na výletě s přespáním mimo tábořiště, kde je např. větší riziko úrazu. Je to z důvodu trestní zodpovědnosti, která vzniká od věku 15 let, s tím že v takovém případě je spoluodpovědný také vedoucí oddílu, který akci povolil. V případě, že to nelze zabezpečit, nese plnou odpovědnost vedoucí oddílu, příp. zástupce, který takovou akci povolil. V důsledku je to nepříjemné, protože vedoucí odpovídá za něco, u čeho nebyl přítomen, nemohl situaci ovlivnit, vůbec chybou bylo, že něco takového povolil.

Důležitá je **odpovědnost za svěřené dítě na akci**. Odpovědnost vedoucího za svěřené dítě na táboře začíná od počátku akce – převzetím dítěte od rodičů a končí jeho předáním rodičům. Otázka odpovědnosti při cestě dítěte na akci a z akce domů se dá jednoduše ošetřit v přihlášce. Zde stačí jednoznačně uvést, že rodiče souhlasí s tím, aby se dítě vracelo z akcí domů samo. Pokud si dítě rodič vyzvedává, tak má vedoucí povinnost mu jej předat osobně, případně se o dítě postarat do doby skončení akce. Pokud si nikdo nepřijde dítě vyzvednout, pak je na vedoucím oddílu, aby dítě předal, dovedl domů. Při **vyzvednutí dítěte z tábora během jeho konání** doporučuji vždy **písemně potvrdit převzetí** dítěte s uvedením nacionálů rodiče (jméno, bydliště, ČOP) nebo zákonného zástupce, přesného časového určení převzetí a předání zpět, důvodu a podpisů zákonného zástupce i vedoucího tábora, který s tím musí souhlasit.

Trestným činem podle trestního zákona (č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů; zkr. TrZ) rozumíme takový čin, který je pro společnost nebezpečný, jeho znaky jsou uvedeny v trestním zákoně, přičemž společenská nebezpečnost jednání musí být vyšší než nepatrná (vyjádřeno v penězích musí být škoda 5 000 Kč nebo vyšší, je-li menší, nejde o trestný čin). K trestní zodpovědnosti je třeba „úmyslné zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“ Podle trestního práva lze povolovat k trestní odpovědnosti pouze fyzickou osobu, naše trestní právo nezná odpovědnost právnických osob. Taková osoba musí být starší 15 let (na osobu ve věku 15-18 let se pohlíží jako na osobu mladistvou, tresty jsou zpravidla nižší) a příčetný, tedy schopen rozpoznat nebezpečnost jednání.

Trestem odnětí svobody nebo zákazem činnosti může být potrestán každý, kdo **z nedbalosti způsobí obecné nebezpečí** tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo kdo z nedbalosti takové obecné nebezpečí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění“. (ust. § 273 TrZ)

Naplněním skutkové podstaty tohoto trestného činu mohou např. být nedostatečná opatření k zamezení či šíření povodně, nedostatečná pozornost věnovaná stromům v okolí tábořiště apod., stačí i nedbalostní chování (v podobě nedbalosti nevědomé, kdy jednáající osoba mohla a měla o protiprávním důsledku vědět, leč nevěděla), tedy není nutné úmyslné jednání.

Ten z vedoucích tábora, který je odpovědný za přihlašování dětí a **informování rodičů** je povinen je informovat přesně a dostatečně, aby se nedostal do rozporu s trestním zákoníkem (ust. § 181 TrZ), který pamatuje na situace, ve kterých je někomu (např. rodiči) způsobena

vážná újma na právech (např. také poškození zdraví dítěte) tím, že je uveden v omyl. Je tady žádoucí rodiče co nejpřesněji informovat o charakteru tábora a převažujících činnostech na něm (i zde stačí opomenutí vedoucího).

Poměrně vysoký trest odnětí svobody hrozí tomu (ust. § 186 a § 187 TrZ): „kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.“ Stejně bude potrestán pachatel, který „přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti, nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.“ Zde by typicky mohlo jít o postavení vedoucího dětského kolektivu.

Dále nutno zmínit trestný čin **ohrožování výchovy dítěte** (ust. § 201 TrZ), kdy tento trestný čin spáchá ten, kdo „byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu, b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život“. K naplnění skutkové podstaty stačí například, pokud si svěřená osoba, tedy dítě, **osvojuje škodlivé návyky** (například pití alkoholických nápojů, kouření, hraní na výherním hracím přístroji) nebo je jí umožněno vedení „nemravného života“, za které je považováno i **nedostatečné dodržování zásad hygieny** (obojí pochopitelně ve větším rozsahu).

Ustanovení § 202 TrZ pak trestá toho, kdo „nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplatu, výhodu nebo prospěch“. Prospěchem může být i jakákoliv nedůvodná výhoda v rámci dětského kolektivu.

Kromě trestných činů, může být spáchán **přestupek**, což je protiprávní jednání popsané v přestupkovém nebo jiném zákoně a není trestným činem. Za přestupek je možné ukládat pokuty, jejich ukládání upravuje zákon o přestupcích (č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Přestupkem může být např. rozdělávání ohně nebo táboření na místě, kde je to zakázané, rušení nočního klidu atd. Pokuty za přestupky mohou ukládat pouze orgány a osoby k tomu pověřené (orgány policie, obce, krajské úřady, orgány ochrany přírody, hygienik). Dotyčná osoba je vždy povinna se v blokovém řízení prokázat legitimací, jinak není vaší povinností pokutu zaplatit. Výše pokuty v blokovém řízení je zpravidla omezena částkou 1 000 Kč na základě pokutového bloku opatřeného razítkem. Pokud se necítíte odpovědni, pak trvejte na sepsání zápisu o celé záležitosti (okolnosti přestupku, proč odmítáte zaplatit pokutu). Pak probíhá běžné správní řízení většinou na obecním úřadě, které skončí písemným rozhodnutím. Pokud nemáte u sebe dostatek peněz na zaplacení pokuty, pak vás pověřená osoba musí poučit o způsobu zaplacení. Pokutu nelze ukládat osobám nezletilým.

Pominout nelze ani zákon o **ochraně osobních údajů** (č. 101/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Podle našeho názoru se tento zákon na pořádání dětských táborů nevztahuje, neboť zákon se nevztahuje na nahodilé shromažďování osobních údajů, které nejsou dále zpracovávány (ust. § 3 odst. 4). S ohledem na citlivost celé věci a její přehnanou a mylnou prezentaci v médiích lze doporučit, aby organizátor tábora o účastnících shromažďoval **jen takové údaje, které nezbytně potřebuje**. Např. místo rodného čísla jen datum narození apod. Např. adresa však zcela jistě nutná bude, stejně jako buď rodné číslo nebo alespoň zmíněné datum narození, a to s ohledem na nutnost dostatečné identifikace dítěte (u lékaře je to nutnost). Samozřejmě je, že **shromážděné údaje nesmí být již žádným způsobem zpracovány, zejména předány, zveřejněny či vyměněny**. Ovšem vzhledem k formulaci pojistné smlouvy s pojišťovnou např. bude nutné od rodičů rodná čísla vyžadovat, neboť v opačném případě takové dítě nebude pojištěno. Takto je potom možné rodičům zdůvodňovat nutnost poskytnutí rodného čísla. **Citlivým osobním údajem** dle zákona jsou

informace o zdravotním stavu (máme je v táborové přihlášce). S údaji o chorobách a zdravotních omezeních dítěte by mělo být seznámeno co nejméně vedoucích (v žádném případě ostatní děti), v podstatě jen zdravotník, hlavní vedoucí a ti z vedoucích, kteří s dítětem jdou na samostatnou činnost mimo tábor (např. celodenní výlet).

Obce mohou (podle zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů) vybírat **místní poplatky** ze psů, **za lázeňský nebo rekreační pobyt**, za užívání veřejného prostranství, z reklamních zařízení, ze vstupného, z prodeje alkoholických nápojů, za povolení k vjezdu s motorovým vozidlem do vybraných míst a částí měst. Tyto poplatky a jejich výši lze zjistit přímo na obci, nebo ve vyhlášce obce, případně je bude znát např. pronajímatel louky, tábořiště. Poplatky se vždy uvádějí odděleně od jiných (nájem).

V. Zdravotně-hygienická část

Jediným právním předpisem, který se přímo zabývá pořádáním dětských táborů a podobných zotavovacích akcí, je **vyhláška Ministerstva zdravotnictví o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti** (č. 106/2001 Sb., v platném znění). Tato vyhláška je prováděcím předpisem k zákonu o ochraně veřejného zdraví (č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů), který definuje zotavovací akci, stanoví povinnosti pořádající osobě (provozovateli): ohlašovací povinnost, základní péči o zdraví všech účastníků a podmínky účasti dětí a fyzických osob na zotavovací akci.

Zotavovací akce je definována jako organizovaný pobyt pro 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dnů, jehož účelem je posílit zdraví dětí, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, popřípadě i získat specifické znalosti a dovednosti. Za zotavovací akci se považuje i výchovně rekreační tábor pro děti (zákon č. 373/2006 Sb., o sociálně právní ochraně dětí), a to i v případě, že se ho účastní mladiství.

Zákon o ochraně veřejného zdraví definuje též **jiné podobné akce pro děti**. Jedná se o pobyty dětí v počtu menším nebo po dobu kratší než stanoví definice zotavovací akce, s výjimkou akcí pořádaných pro děti v poměru rodinném a obdobném. Osoba, která akci pořádá, je povinna zajistit hygienicky nezávadný stav zařízení, zásobování akce pitnou vodou a účast pouze těch fyzických osob, které splňují podmínky stanovené příslušnou legislativou.

Zákon stanovuje pořadateli tábora povinnosti:

- **ohlašovací povinnost** - pořádající osoba je povinna 1 měsíc před zahájením zotavovací akce ohlásit příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví (územní pracoviště Krajské hygienické stanice v místě konání akce, seznam hygienických stanic je přílohou zákona):

a) termín a místo jejího konání,

b) počet dětí zúčastněných na zotavovací akci,

c) způsob jejího zabezpečení pitnou vodou,

d) způsob zajištění stravování účastníků zotavovací akce.

V případě, že pitná voda není zabezpečena provozovatelem vodovodu pro veřejnou potřebu (osobami uvedenými v zák.č. 258/2000 Sb.), musí být součástí ohlášení i protokol o kráceném **rozboru jakosti pitné vody**. Rozsah kráceného rozboru jakosti pitné vody stanoví prováděcí právní předpis. Protokol nesmí být starší než 3 měsíce.

- **přijmout k účasti jen zdravotně způsobilé dítě**, tj. nejevící známky akutního onemocnění (např. horečka či průjem) a vybavené posudkem praktického lékaře dítěte o jeho zdravotní způsobilosti (vzor – příloha č. 3 k vyhlášce) a prohlášením rodičů o bezinfekčnosti a momentálním zdraví dítěte,

- fyzické osoby působící na zotavovací akci musejí mít posudek vydaný svým praktickým lékařem, ve kterém lékař konstatuje jejich **zdravotní způsobilost k výkonu této činnosti** (tzv. papír na hlavu), požadavek se **netýká pedagogických a zdravotnických pracovníků,**

- fyzické osoby činné při stravování musí splňovat předpoklady pro výkon činností epidemiologicky závažných (tj. musí mít **zdravotní průkaz** od zdravotnického zařízení vykonávajícího závodní preventivní péči – pro naše účely zřejmě postačuje praktický lékař). Vyhláška pak těmto osobám stanoví další povinnosti.

- zabezpečit **účast zdravotníka** – např. absolventa kursu první pomoci, či vzdělaného lékaře, zdravotní sestru či medika po 3. ročníku fakulty; dále lékárníčku, péči dostupného praktického lékaře – doporučujeme předběžnou dohodu, vést zdravotnický deník (uložit po dobu 6 měsíců od skončení akce).

Zákon také stanoví příslušnému orgánu možnost zákazu nebo omezení pořádání zotavovacích akcí či omezení jejich provozu při **epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku**. Orgán ochrany veřejného zdraví může dále **stanovit podmínky konání zotavovací akce** nebo jiné podobné akce pro děti, případně tuto při ohrožení veřejného zdraví **zakázat**.

Prováděcí vyhláška tohoto zákona upravuje **hygienické požadavky na umístění, prostorové podmínky, ubytování, osvětlení, vybavení a úklid, zásobování vodou, odstraňování odpadků a splaškových vod, stravování a režim dne zotavovacích akcí**. Dále tato vyhláška upravuje v příloze č. 1 podmínky pro podávání a použití některých potravin a přípravu pokrmů, v příloze č. 2 náplň kurzu první pomoci pro zdravotníka zotavovacích akcí a škol v přírodě, v příloze č. 3 vzor posudku o zdravotní způsobilosti dítěte k účasti na zotavovací akci a škole v přírodě a v příloze č. 4 minimální rozsah vybavení lékárníčky pro zotavovací akce pro děti a pro školy v přírodě. **Vyhláškou stanovené podmínky tábora:**

- stany určené pro ubytování dětí musí mít pevnou nepromokavou plachtu
- izolace stanů od vlhka a chladu
- na každých 5 dětí musí být v umývárně stanového tábora 1 kohout (pro stavby jsou limity přísnější), lze též zajistit denní umývání dětí přímo ve vodoteči, která odpovídá hygienickým limitům ukazatelů jakosti vody ke koupání
- na všech zotavovacích akcích musí být zajištěna možnost koupání nebo osprchování v teplé vodě alespoň jednou za týden
- záchody se zřizují v počtu 1 záchod na 15 dětí, odděleně podle pohlaví. V blízkosti záchodů musí být možnost umýt si ruce v tekoucí vodě.
- doba vymezená pro spánek musí činit nejméně 9 hodin pro děti do 10 let včetně a 8 hodin pro děti starší
- děti musí být ubytovány odděleně podle pohlaví (pozn. netýká se vedení)
- ukládá osobám činným při zotavovací akci jako dozor průběžně kontrolovat oblečení, obuv a lůžkoviny dětí, resp. provádění osobní hygieny.

Putovní tábory: lze pořádat pro děti do 14-ti let max. na 14 dnů, pro děti ve věku nad 14 let nejvýše na 21 dnů. Putovní tábory je možno pořádat nejvíce pro 30 dětí (dětí + osoby činné při zotavovací akci).

Vedoucí akce by měl zajistit výkon pedagogického dozoru instruktory (na jednoho instruktora by mělo připadat max. 15 dětí).

Další právní předpisy související s provozem tábora

Hygiena a vybavení kuchyně - hygienické požadavky na provozovny stravovacích služeb (kuchyně) jsou stanoveny vyhláškou č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných:

- prostory pro stravování, kterými může být například přístřešek nebo stan, skládají z jídelny, kuchyně, umývárny nádobí a skladovacího prostoru musí být s výjimkou ohniště vždy zastřešené a zabezpečené před nepříznivými zevními vlivy,
- v kuchyních musí být čisté a nečisté činnosti časově odděleny, aby nedocházelo ke křížení provozu,
- látky, suroviny, polotovary a potraviny musí být skladovány za podmínek stanovených

výrobce nebo podle zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů,

- samostatné pracovní plochy, kterými mohou být i desky, musí být označeny a musí být různé pro práci s tepelně neopracovanou potravinou a tepelně opracovaným pokrmem,

Pitná voda - musí odpovídat požadavkům stanoveným vyhláškou č. 252/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a četnost a rozsah kontroly pitné vody. Tábor musí být zabezpečen takovým množstvím pitné vody, aby jí byl dostatek alespoň k pití, čištění zubů, vaření, mytí nádobí, čištění pracovních ploch v kuchyni a k provozu ošetrovny a izolace. Tábory se přednostně zásobují pitnou vodou z veřejného vodovodu nebo veřejné studny označené jako zdroj pitné vody.

K případnému donášení nebo dovozu pitné vody musí být použity pouze čisté uzavíratelné nádoby zhotovené z materiálů určených k přímému styku s pitnou vodou a vyčleněné k tomuto účelu. Označené nádoby s donášenou nebo dováženou pitnou vodou musí být ukládány na chladném a stinném místě.

Odstraňování odpadu na táborech řeší vyhláška o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti: Pevné odpady je možné na táboře ukládat jen do jednorázových plastových obalů nebo do uzavíratelných nádob, které lze snadno čistit a dezinfikovat. Nakládání s odpady podrobně řeší zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů: Fyzické osoby jsou povinny odkládat komunální odpad pouze na místech k tomu určených a odpad třídit podle systému stanoveného obcí.

Nakládání s odpadními vodami a látkami škodlivými vodám upravuje zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů. Každý, kdo nakládá s povrchovými nebo podzemními vodami, je povinen dbát o jejich ochranu a zabezpečovat jejich hospodárné a účelné užívání podle podmínek tohoto zákona a dále dbát o to, aby nedocházelo k znehodnocování jejich energetického potenciálu a k porušování jiných veřejných zájmů chráněných zvláštními předpisy. Každý může na vlastní nebezpečí odebírat povrchové vody. K užívání povrchových vod k plavbě není třeba povolení vodoprávního úřadu.

Podle zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů, **lze v otevřených ohništích spalovat** jen dřevo, dřevěné uhlí, suché rostlinné materiály a plynná paliva určená výrobcem nekontaminovaná chemickými látkami.

VII. Zvláštní právní předpisy

Pokud bude v průběhu tábora docházet ke vstupování do lesa, je nutné respektovat lesní zákon (zákon č. 289/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů), a to především obecně formulované ustanovení: „každý si musí počínat tak, aby nedocházelo k ohrožování nebo poškození lesů, jakož i objektů a zařízení sloužící hospodaření v lese.“ Zákon upravuje **obecné užívání lesa** a vyjmenovává **činnosti v lesích zakázané** (pokud vlastník nepovolí výjimku). Těmito zakázanými činnostmi jsou např. kouření, rozdělávání a udržování otevřeného ohně (vč. do vzdálenosti 50 m od okraje lesa) a táboření mimo vyhrazená místa (nutno posoudit podle konkrétní situace), rušení klidu a ticha, plašení zvířete, znečišťování lesa, či těžba stromů. **Zákaz vstupu** platí také v lesích vojenských, v ochranných vodárenských pásmech apod. Zároveň však „má každý právo vstupovat do lesa na vlastní nebezpečí, sbírat tam pro vlastní potřebu lesní plody a suchou, na zemi ležící klest“. Pod pojmem klest se rozumí kmeny stromů a větve do průměru 7 cm.

Dodržování těchto povinností kontrolují členové Lesní stráže, k jejich právům patří např. i zjišťování totožnosti (jen však tehdy, je-li porušen lesní zákon) či předvedení osoby na policii. Člen Lesní stráže je považován za úřední osobu, což může mít význam při případném napadení této osoby či uposlechnutí její výzvy. Toto postavení zároveň klade zvýšené nároky také na Lesní stráž a hrozí jí trestní sankcí v případě, že překročí svou (lesním zákonem

danou) pravomoc. Jako sankce dále samozřejmě přichází v úvahu náhrada škody. Člen lesní stráže má mimo práv i povinnosti, zejména mít odznak a průkaz a tyto při kontrole předložit. S problematikou vstupování do lesa souvisí organizování akcí (ust. § 20 odst. 5 lesního zákona): „organizované nebo hromadné sportovní akce lze v lese konat na základě oznámení orgánu státní správy lesů (obecní úřady s rozšířenou působností). V oznámení, které musí být předloženo nejméně 30 dnů přede dnem konání této akce, pořadatel uvede místo a termín konání této akce, předpokládaný počet účastníků, způsob zajištění a souhlas vlastníka lesa“. Nesplnění těchto povinností trestá zákon o lesích jako přestupek s pokutou až do výše 15.000,- Kč (opět příslušný obecní úřad s rozšířenou působností). Splnění této povinnosti jistě není pro pořadatele tábora nepřekonatelným problémem, ale lze předpokládat, že tábor se zpravidla nekoná přímo v lese (na pozemcích určených k plnění funkcí lesa). Nicméně pokud se bude jednat o tábořiště v blízkosti lesa (do 50 m od okraje), kde budeme les využívat ke hrám apod. je vhodné si zjistit např. od pronajímatele pozemku k táboření, zda má povolení od příslušného orgánu se stanovenými podmínkami, v opačném případě konání akce ohlásit.

Zvláštní povinnosti mohou být na provozovatele tábora kladeny v případě, že se tábor koná v některém ze **zvláště chráněných území** (např. chráněná krajinná oblast, národní přírodní rezervace dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny). Tento zákon upravuje zvláštní režimy pro jednotlivá území, tedy vymezuje zakázané činnosti, případně stanoví nutnost zvláštního povolovacího řízení, např. souhlas s tábořením a rozděláváním ohňů na území chráněné krajinné oblasti. **Pořádat tábory je možné pouze se souhlasem vlastníka pozemku a se souhlasem příslušného odboru ochrany životního prostředí** (městský úřad, krajský úřad, správa CHKO), který může stanovit omezující podmínky.

Povolení je nutné i ke kácení stromů, které je upraveno tímto zákonem. Povolení vydává obecní úřad, v případě chráněných území krajský úřad.

K tomuto se vztahuje obecně ohrožení nebo poškození životního prostředí (jako celku nebo jeho složek), které upravuje trestní zákon, případně jsou vymezeny přestupky, např. vypouštění škodlivých látek do vody, hubení rostlin a živočichů, poškozování zvláště chráněných druhů.

Přehled vybraných právních předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění

Listina základních práv a svobod (usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb.)

Úmluva o právech dítěte (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.)

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 320/2010 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, ve znění vyhlášky č. 148/2004 Sb. (platnost od 1.2.2011).

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 602/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných

Ostatní literatura

Fischer R., Hájková A. (2010): Paragrafy vedoucího dětského kolektivu, Computer Press, a.s., Brno.